

Nr 756

Av herr Rimmerfors m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 83, angående anslag för budgetåret 1960/61 till statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården m. m.

I proposition nr 83 angående anslag för nästa budgetår till ungdomsvårdsskolorna föreslås viss förstärkning av skolornas resurser för bl. a. medicinsk-psykologisk behandling, fritidsverksamhet och eftervård samt undervisning och arbetsträning. Vidare föreslås viss förstärkning av personalorganisationen vid skolorna.

En bärande tanke vid utbyggnaden av ungdomsvårdsskolorna är att göra dessa så differentierade som möjligt. Som ett led i denna strävan har inrättats differentierade avdelningar inom skolorna. Dessutom har man gått in för att inom ramen för den grundläggande uppdelningen på skolhem, yrkesskolor, etc. uppföra särskilda skolor för det psykiskt mest särartade klientelet.

Ett led i samma strävan är förstärkningen av den psykologiska och psykiatriska sakkunskapen och ett bättre tillgodoseende av utbildad lärar- och vårdpersonal.

När det gäller uppförandet av skolor för särskilt svårbehandlat klientel har kommittén för ungdomsvårdsskolorna i ett betänkande 1958 bl. a. föreslagit en skola avsedd för svårbehandlade psykiskt abnorma manliga elever och vidare en motsvarande skola avsedd för kvinnliga elever.

På grundval av kommitténs förslag beslöt 1959 års riksdag att den nämnda skolan för manliga elever skulle uppföras inom Tingstade kommun på Gotland. Tyvärr har det emellertid visat sig att det för skolan avsedda markområdet inte är användbart för ändamålet, och arbetet har därför ännu inte kommit i gång.

Med tanke på den svåra platsbrist som ännu trots vissa avsevärda förbättringar finns och med hänsyn till det särskilt stora behovet av specialskolor för svårbehandlat klientel är det synnerligen beklagligt att man ännu inte lyckats lösa de med skolans uppförande sammanhängande aktuella tekniska problemen. Det är därför ett önskemål att projektering och andra förberedande arbeten forceras så att anläggningen snarast kan komma till stånd.

Beträffande den för kvinnligt klientel avsedda skolan blev kommitténs förslag icke tillstyrkt av 1959 års riksdag. Enligt uttalande av departements-

chefen (prop. 88: 1959) skall behovet av vårdresurser för psykiskt abnorma flickor tillgodoses inom de befintliga skolorna.

En viss förstärkning av platsresurserna för detta klientel har också skett, men differentieringsmöjligheterna har inte i nämnvärd grad ökats. Den totala platstillgången för kvinnligt klientel är över huvud taget mycket otillräcklig. Sålunda kan nämnas att den 1 april 1959 antalet platser var 20 och att antalet intagna genom överbeläggning uppgick till 25. Antalet väntande var 10. Den 1 april i år har platstillgången ökat med 8, medan i gengäld antalet väntande också ökat och för närvarande är uppe i 16. Av flera skäl, bl. a. därigenom att det endast finns ett skolhem för flickor, som nu måste ta emot ett i hög grad blandat klientel, vore det enligt vår mening önskvärt om den av kommittén föreslagna specialanstalten för svårbehandlat kvinnligt klientel kunde komma till stånd.

För behovet av en särskild anstalt för svårbehandlat kvinnligt klientel talar också den starka belastningen av alkoholism och narkomani och liknande fysisk abnormitet som det kvinnliga klientelet uppvisar. Sålunda framgår det av kommitténs undersökningar att 55 % av de kvinnliga eleverna kunde betecknas som psykiskt abnorma eller särartade. Av de på Ryagården intagna kvinnliga eleverna var vid ett tillfälle omkring 55 % belastade med alkoholism eller narkomani.

När det gäller tillgången på medicinsk och psykiatrisk expertis är situationen mycket besvärande. Majoriteten av skolorna har enligt en nyligen företagen undersökning besök av psykiater endast en gång i månaden, Lövsta, Fagared och Ryagården har ett besök per vecka, Johannisberg och Broby ca två gånger i månaden. Besökens längd varierar mellan 3 och 6 timmar per gång, vartill kommer resor till och från skolan.

Enligt de av socialstyrelsen efter samråd med medicinalstyrelsen utfärdade instruktionerna för rådgivande psykiater skall denna skaffa sig ingående kännedom om fostringsarbetet vid skolorna, ge erforderlig medicinsk pedagogisk vägledning samt föreskriva eller själv meddela terapi. Även en rad andra uppgifter som kräver ett omfattande arbete från psykiaterns sida finns föreskrivna i de gällande anvisningarna.

Den tid som nu står till förfogande för de rådgivande psykiaterna är uppenbart otillräcklig för att de på ett tillfredsställande sätt skall kunna medhinna de föreskrivna uppgifterna.

Av den gjorde enkätundersökningen framgår också att många av läkarna önskar mera tid för upprepade samtal med de olika eleverna under deras vistelse på skolan.

Den främsta förutsättningen för en väsentlig förstärkning av den psykiatriska rådgivningen är ökad tillgång till läkarpersonal. Det är därför givetvis önskvärt med en intensifierad utbildning på detta område. Men även på kort sikt torde en viss förstärkning kunna uppnås om man genom

en bättre arvodering kunde göra de aktuella uppgifterna mera lockande. Kommittén har också på grundval av sina undersökningar föreslagit ökad ersättning till läkare och psykiater. Bl. a. har man föreslagit att ersättningen skall beräknas med hänsyn till antalet elevplatser på skolan och att även restiden till och från skolorna skall inräknas i den för ersättning kvalificerande tiden.

Även för de fast anställda läkarna torde lönesättningen böra omprövas. Av kommitténs betänkande framgår att det inom skolororganisationen finns två läkartjänster och en psykologtjänst vid Lövsta samt en läkartjänst och en psykologassistenttjänst vid Rygårdens. Båda dessa skolor är avsedda för abnormklientel. Kommittén påpekar att det visat sig föreligga stora svårigheter att få dessa tjänster besatta och att en ändring av ersättningarna till läkare och psykolog därför bör upptagas till prövning.

En annan fråga som bör beaktas när det gäller att komma till rätta med personalproblemen vid ungdomsvårdsskolorna är behovet av att tillgodose dessa med kameral- och skrivpersonal, så att rektorer, assistenter och annan liknande personal får ägna mesta möjliga tid för vårduppgifterna.

Kommittén berör även frågan om en omläggning av nuvarande flitpenningssystem och förordar ett avlöningssystem i princip anpassat till marknadsmässig lön. Ett sådant system, som varit föremål för utredning inom särskild kommitté, skulle enligt vår mening ha en gynnsam terapeutisk inverkan och underlätta elevernas återinpassning i yrkeslivet. Vi förordar därför att förslag i den av kommittén angivna riktningen efter eventuell ytterligare bearbetning förelägges riksdagen.

I proposition beröres frågan om den tid som en elev får vara intagen på slutet avdelning. Departementschefen ansluter sig till den av kommittén förordade principen att vistelsetiden på dessa avdelningar normalt inte bör överstiga två månader men att undantag skall kunna ske efter särskild prövning av socialstyrelsen.

För vår del kan vi i princip ansluta oss till denna uppfattning. Vi menar emellertid att frågan om undantag från huvudregeln inte skall behöva underställas socialstyrelsens prövning utan i stället överlåtas till skolans ledning. En sådan ordning skulle för övrigt stå i god överensstämmelse med det riksdagsuttalande från 1954 vari ökad självbestämmanderätt för skolledningarna förordas.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställer vi,

att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 83 måtte

- a) uttala sig för att arbetena på uppförandet av den föreslagna skolan för svårbehandlade manliga elever påskyndas;
- b) besluta att förslag om upprättande av en skola för

motsvarande kvinnligt klientel i enlighet med vad kommittén för ungdomsvårdsskolorna förordat förelägges riksdagen;

- c) besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad i övrigt anförts i denna motion.

Stockholm den 5 april 1960

Einar Rimmerfors

Yngve Hamrin

Eric Nelander

Brita Elmén
